

# ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 29 (888)

Субота, 19 ліпеня 1952 года

Цана 50 кап.

## Важнейшая ўмова паспяховай работы

Наша партыя, кіруючы гаспадарчым і культурным будаўніцтвам у краіне, заўсёды патрабуе ад усіх арганізацый, ад усіх устаноў і ведамстваў выканання прыватна выкананых планіў, намечаных планаў. Праверка выканання з'яўляецца асновай большага стылю кіраўніцтва.

«Кіраваць — значыць таварыш Сталін, — гэта яшчэ не значыць пісаць рэзалюцыі і расказаць дырэктывы. Кіраваць — гэта значыць правяраць выкананне дырэктывы, і не толькі выкананне дырэктывы, але і самае дырэктывы, іх правільнасць або іх памылкасць з пункту гледжання жывой практычнай работы».

Гэты ўказанні маюць непасрэды адносін і да кіраўнікоў усіх творчых арганізацый, арганізацый і ведамстваў мастацтва. Праверка выканання выхоўвае нашых работнікаў у духу высокай адказнасці за даручаную справу, умацоўвае дысцыпліну, развівае настойлівасць і ініцыятыву, дапамагае выпраўленню недахопаў.

Добра наладжаная праверка выканання рашэнняў і нашых творчых арганізацый з'яўляецца важнай умовай паспяховай работы ўсёго калектыва, паспяховай работы кожнага дзеяча літаратуры і мастацтва. У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР, напрыклад, на партыйных сходках, на паседжаннях праўлення ставяцца пытанні аб ходзе выканання пэўных рашэнняў ці зацверджаных планаў. Аднак гэта яшчэ не стала непахісным правілам у рабоце прэзідыума. Тры гады таму назад на другім з'ездзе пісьменнікаў рэспублікі была прынята разгорнутая рэзалюцыя, накіраваная на палепшанне работы. Аднак прэзідыум ССП БССР ні разу не ўспоміў пра гэты рашэнне, не правярў, як выконваецца паставіны з'езда.

Ці яшчэ адзін прыклад. Увосень мінула года гэта прэзідыум ССП БССР заслухала пытанне аб рабоце творчых секцый. Была прынята нарэшчэ паставіны. Але як яна выконваецца? Чаму і зараз секцыі працуюць недастаткова актыўна? Відачочна таму, што тут забыліся аб прынятым рашэнні.

Зусім не займюцца правяраць выканання свайго рашэнняў Саюз мастакоў, Саюз кампазітараў, Саюз архітэктараў і іншыя арганізацыі. Глушчэцца гэта перш за ўсё слабай работай кіраўнікоў устаноў, адсутнасцю належнай патрабавальнасці да тых, хто працягвае пасіўнасць у працы.

Прыведзем некалькі фактаў.

Некалькі разоў у Саюзе савецкіх мастакоў узмацляецца пытанне аб наладжанні ў рэспубліцы перасоўных выставак. Не раз таякая паставіны зацверджалася на сходах, на паседжаннях праўлення. Сапраўды, лепшыя творы нашых мастакоў ведаюць у Маскве, бо іх там выстаўлялі, ведаюць у Мінску, бо таксама была арганізавана выстаўка. Не ведаюць, аднак, новых твораў нашых мастакоў у абласных рэспублікі. Хто-ж, як не Саюз мастакоў БССР, яго праўленне, павінен правярць, чаму не выконваецца гэтая паставіны і прынятыя захады да яе ажыццяўлення.

У Саюзе савецкіх кампазітараў у свой час многа гаварылася аб наладжанні працаў лепшых музычных твораў нашых кампазітараў, аб арганізацыі выдавецкай справы. І пасля ўсіх гэтых разоў

і зараз мы рэдка чуем, за выключэннем радыёперадач, выкананне лепшых твораў нашых кампазітараў нават у Мінску, не гаворачы ўжо пра гарады і вёскі рэспублікі. Часта нельга купіць ноты новых песень і іншых музычных твораў. А рашэнні па гэтым пытанню прымаюцца.

Няўжо кампазітары не зацікаўлены, каб гэтая справа была ўрэшце як след наладжаная? Зацікаўлены, але не клопацца аб выкананні свайго паставіны.

У Камітэце па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР правяраць выканання таксама не ў нашым. Можна было-б прывесці не адзін прыклад таго, як добры загад застаецца загадам, а не жывой, рэальнай справай. Так было, напрыклад, з некаторымі загадамі аб выніках гастролі абласных драматычных тэатраў.

Прыводзячы ўсе гэтыя прыклады (а ў жыцці, у практыцы работы іх значна больш), неабходна падкрэсліць, што палепшанне правяры выканання абавязкова для ўсіх нашых творчых арганізацый, што гэта — першачарговая ўмова палепшання і творчай, і арганізацыйнай работы.

Пытанне гэтае ўзнікае цяпер з асаблівай сілай, набывае велізарнае значэнне ў сувязі з падрыхтоўкай да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Многа спраў у працаўнікоў мастацтва і літаратуры, многа клопатаў. Кожнаму хочацца як мага лепш падрыхтавацца да дэкады. Вялікія і складаныя задачы, што вырашаюцца цяпер ці яшчэ чакаюць свайго творчага вырашэння, вымагаюць зладжанай, чотка арганізаванай работы ўсіх устаноў і іх кіраўнікоў. А каб гэтая работа ішла паспяхова, каб мы сапраўды працавалі ўзорна, трэба наладзіць правярку выканання.

Шляхам правяры выканання мы зможам кантраляваць падрыхтоўку да дэкады кожнага мастацкага калектыва. Трэба, каб не парушылі ўстаноўленыя тэрміны працы, каб іх высокім узроўні была якасць ае.

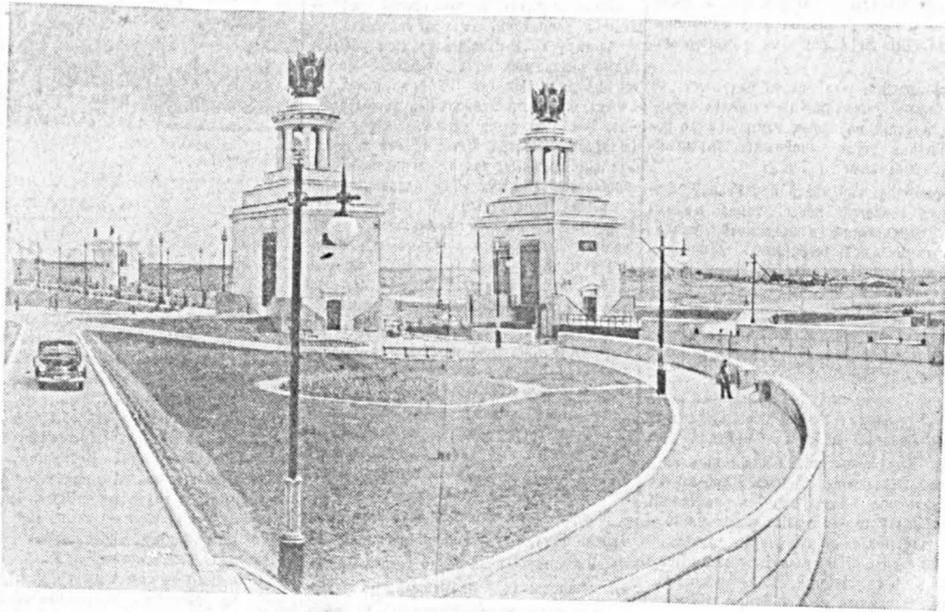
Задача праўленняў і партыйных арганізацый Саюза пісьменнікаў, Саюза кампазітараў і Саюза мастакоў — ведаць, хто над чым працуе, што патрэбна пісьменніку, кампазітару, мастаку для таго, каб яго работа ішла больш паспяхова. Такая дзейная правяра выканання прынясе свае плённыя вынікі.

Калі мы ўзорна наладзім правярку выканання, гэта безумоўна ўзніме культуру працы, павысіць патрабавальнасць кожнага да сябе, наладзіць нашай працы большую грамадскую значнасць, дапаможа ў вырашэнні надзвычайных творчых пытанняў.

Ва ўсіх установах мастацтва ёсць свае ясныя і акрэсленыя задачы, ёсць разуменне свайго абавязку перад партыяй і народам. Задача работнікаў літаратуры і мастацтва, абавязак кіраўнікоў творчых арганізацый і устаноў мастацтва — прымяняць у сваёй рабоце большае ініцыятыўнае правяры выканання і штодзённа, штомесячна дабівацца новых і новых поспехаў у развіцці літаратуры і мастацтва.

Рытухуцца да дэкады, умоўным кантроль за працаў кожнага калектыва, возьмем пад грамадскі нагляд кожную вялікую і малую справу. Даб'ёмся зладжанай, актыўнай работы творчых арганізацый і устаноў мастацтва.

## Вялікая гістарычная перамога савецкага народа



Волга-Данскі суднаходны канал імя В. І. Леніна. Агульны выгляд шлюза № 9 у Водараздзелным будаўнічым раёне. Фота С. Крапіўніцкага. (Фотахроніка ТАСС).

## Наша горадасць

Павел КАВАЛЁЎ

Сёння ў нас — ва ўсёй магутнай сямі савецкіх народаў — вялікая радасць: Волга-Данскі водны шлях пабудаваны. Ажыццёлена векавая мара рускага народа. Волга і Дон прылілі адзін да аднаго і парадзілі навечна свае воды.

Гэта — наша вялікая радасць. Усе свабодныя народы свабоднай савецкай зямлі адолены вялікім патрыятычным уздымам. Горадасцю напоўнены сэрцы, шчасцем свецкага вочы, на вуснах — самыя дарыяе словы:

— Гэта ён, родны баяк наш, вялікі Сталін — ініцыятар, натхніцель і кіраўнік такой вялікай будоўлі. З ім, нашым родным і любімым працадзіром, радасна жыць і працаваць у імя міру, у імя камунізму.

10 ліпеня 1952 года. У гэты дзень Совет Міністраў Савецкага Саюза, разгледзеўшы рэпартаж будаўнікоў Волга-Данскага канала і заключыўшы Урадавай камісіяй на прыёмы яго будаванняў, паставілі адкрыць Волга-Данскі суднаходны канал у нядзелю, 27 ліпеня, пачаць эксплуатацыю Цымлянскай гідрэлектрастанцыі і першай чаргі арашальных будаванняў.

Наша радасць у тым, што вялікае збудаванне рабілася ўсёй краінай, што яно было забяспечана самымі найлепшымі механізмамі, а самае глаўное — залатымі нашымі людзьмі, якія зольны не толькі пераадоляваць цяжкасці, але і рабіць цуды гераічнай працы.

Вялікая наша радасць і ў тым, што ўпершыню ў свеце на Волга-Доне былі выкарыстаны шагаючыя экскаватары, 25-тонныя самавалы і іншыя навінкі нашай айчынай тэхнікі. Дастаткова пад-

крэсліць, што земляныя работы на канале былі механізаваны на 98 працэнтаў. Вялікая наша радасць, што родная Беларусь прыняла шчыры ўдзел у вялікай будоўлі. На Волга-Дон былі накіраваны многія эшалоны з разнастайнай прадукцыі: аўтамашынамі і с'анкамі, электратрактарамі і пад'ёмнымі кранамі, лесам і будаўнічымі матэрыяламі. У будоўлі прынялі ўдзел тысячы беларусаў — людзей самых разнастайных прафесій.

— У збудаванні канала ўдзельнічалі і нашы калектывы, — гаворыць майстар цэха шасці Мінскага аўтазавода тав. Саманюў. — Усе заказы вялікай будоўлі мы выконвалі раней намечаных тэрмінаў. Адразу аўтамашыны на Волга-Дон у лік 1952 года прадырэктыва наша закончыла яшчэ ў сакавіку.

Вялікая перамога, якую атрымаў наш народ у будове Волга-Дона — новая крыніца творчага натхнення.

— Збываюцца самыя смелыя мары працоўнага народа, — гаворыць стругальшчык Мінскага станкабудаўнічага завода тав. Бахмутаў. — У кароткі тэрмін і нас узводзіцца самыя грандыёзныя і складаныя збудаванні. Вось што азначае савецкая ўлада, наша родная народная ўлада. Перамога будаўнікоў Волга-Дона — гэта перамога ўсіх савецкіх людзей, перамога нашай мірнай сацыялістычнай працы. І станаўлюцца на станаўляцкую вахту ў гонар гэтай вялікай перамогі.

І ў наступны дзень С. Бахмутаў выканаў за змену сем з паловаю норм.

Такі ён, наш савецкі чалавек!

Ідзе жыццё наперад, ідзе сваім добрым шляхам. За Волга-Донам, мы ў гэты дзень верым, будзе прыносіць нам новую радасць нашы чарговыя будоўлі камунізму. Разам з усімі народамі Савецкага Саюза беларускі народ будзе актыўна ўдзельнічаць у вялікай стваральнай працы, будзе наўхільна мадаваць магутнасць сваёй Радзімы, памнажаць яе здабыткі.

Вучоныя рэспублікі створаць новыя машыны, распрацуюць метады, якія спрыяюць правядзенню геадэзічных работ у раёнах вялікай будоўлі, будуць працаваць над удасканаленнем раду дэталей самавала, распрацуюць палепшаныя электраізалецыйныя матэрыялы.

Нашы пісьменнікі і паэты, якія пабывалі і пабываюць на вялікіх будоўлях, напішучы новыя творы, у якіх народ убацьчыць людзей камуністычнай працы, людзей будучыні.

Нас натхняе Волга-Дон. Нас будучы натхняць на новым подзвігі ў славу сваёй Айчыны вялікія будоўлі камунізму.

Волга-Дон — гэта яшчэ адзін маяк для працоўных краін народнай дэмакратыі ў іх слаўнай барацьбе за сацыялізм. Волга-Дон — гэта маяк усім сумленным людзям свету ў іх самаадданай барацьбе за мір, за дружбу паміж народамі, супраць англа-амерыканскіх падпальшчыкаў новай вайны.

Мы рады таму святлу, якое загарэацца на зямлі нашай. І няхай «вар'яцуюць алостыя войнаў, нас не пужае іх хор неспрыстойнасці». Разам з вялікім Сталіным савецкі народ ішоў, ідзе і будзе ісці ў сваё добрае заўтра — камунізм.

## Гарызонты заўтрашняга дня

Пётр ВАЛКАДАЕЎ

Гэта было год назад.

Мы ехалі ўздоўж трасы Волга-Данскага канала. Машына, якую зашыў гарачы пыл, рухалася нібы вобмацкам. Хутка з поўдня насунулася цёмнажоўтая хмара. Па шлуж машыны звонка сцэбануў пачынаю дождж. Сонца стала барэвым і праз хвіліну зацягнулася пылам.

— Кожны дзень такія вось буры, — праціраючы вочы, растлумачыў начальнік будаўніцтва шлюза Собалеў. — Толькі сонца ўзнікаецца над гарызонтам — пачынае бушаваць сухавей. Усё вільгаць высмактаў з глебы.

— І як тут людзі жылі? — ні то адзіўляецца, ні то абурэацца шафёр.

— Ды жылі... — сказаў Собалеў. — А цяпер па-іншаму будзе жыць. Прыязджае гадзі праз пяць-шэсць. Праз пяць гадзі карта Сталінградскай вобласці зусім амяніцца. Ад Кадельніцкага раёна праз Сталінград да Става-Палтаўскага раёна будзе створана свесасобліва ахоўная паласа з водазасцвяжачага канала, арашальнай сеткі, лясоў. Даўжыня ахоўнай паласы чатырыста пяцьдзесят кіламетраў. Сухавей

будучы затрымавацца ляснымі насаджэннямі. Павалічыцца колькасць ападкаў. Лега будзе не такім гарачым, зіма — не такой халаднай. На геаграфічных картах з'яўляцца невядомыя пакуры што моры: Сталінградскае, Варвараўскае, Цымлянскае, Карпаўскае.

— Там, — Собалеў паказаў рукой на паўднёвы ўсход, — ляжыць Сарпінскі пустыны стэп. Праз некалькі год нікому ў галаву не прыдзе назваць Сарпінскі стэп пустыняй. Непазнавальна пераўтворацца ён вольай большавіцкай партыі, самаадданай працой савецкіх людзей. Будучы расці тут шпаніца і жыта, рыс і бавоўна, клубніка і вінаград. Дрэвы будучы агінацца пад цяжарам пладоў.

Далей Собалеў расказаў аб тым, што з дапамогай электраэнергіі гідрэлектрастанцыі Волга-Данскага канала будзе поўнаасцю

электрыфікавана сельская гаспадарка Сталінградскай вобласці. Электратрактары, электрычныя сельскагаспадарчыя машыны выйдучы на калгасныя палі.

— Я вам толькі ў агульных рысах раскрыў гарызонты заўтрашняга дня, — сказаў начальнік будаўніцтва шлюза. — У імя гэтага дня самаадданая працоўная савецкія людзі, даганяючы самыя смелыя мары.

У дні адкрыцця Волга-Данскага канала імя В. І. Леніна мне міжвоў ўспамінаецца гэтая размова. Мы ехалі тады з канала шлюза № 3, задыхаліся ад гарачыні і пылу. Тады, год назад, калі на дзе рэчышча канала працавалі землекалейныя машыны, пмаг што яшчэ здавалася марай.

І вось плывучы па каналу першакласная савецкія чалавекі, шумяць на берагах шматгадовыя дрэвы, якія прывезлі сюды зімой. У сталінградскіх стэпах плешучацца Карпаўскае і Варвараўскае моры. А іх старэйшы брат — Цымлянскае мора ўзнімае двухметровыя штормавыя хвалі.

Так, савецкія людзі навучыліся даганяць сваю мару.

- Першая старонка. П. Вішнеў. — Першая радасць (апаваданне). З. Дзяяканав. — «Слэзкі капаюць, а вочак няма...». М. Гамолка. — Новая кніга паэтэсы.
- Трэцяя старонка. Чацвёртая старонка. Умацоўваць творчую дысцыпліну. Народны мастак. Я. Салодкі. — Кніга нарысаў аб беларускіх спартсменах. І. Барысаў. — Сцэна — трыбуна народа.

## Перад сустрэчай са сталічным гледачом

Троці раз тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі прыязджае ў Мінск. Нашы гастролі будуць праходзіць у перыяд, калі ўсе дзеянні беларускага мастацтва рыхтуюцца да паказу сваіх дасягненняў у сталіцы нашай Радзімы — Маскве.

Гастролі ў Мінску — гэта творчая справаздача тэатра перад працоўнымі сталіцамі аб рабоце, праробленай за мінулы год.

У рэпертуары гэтага года выдучае месца займае сучасная п'еса. З азінацці п'ес, якія тэатр паказаў сталічнаму гледачу, шэсць належачы п'есах савецкіх драматургаў. Сярод іх «Любы Ярава» — Трашчэна, «Вяселле з пасагам» — Дзяяканав, «Часць самі» — Мухтарав і «Шаўковае сюзанэ» Кахара.

Побач з п'есамі савецкіх драматургаў значная ўвага аддзецца асабенно класічным спадчынам. На сцэне тэатра за гады яго існавання былі пастанавлены п'есы Астроўскага, Талстога, Гогаля, Тургенева, Горькага, замежных класікаў Шылера, Лопэ дэ Вега і іншых.

Імя Ленінскага камсамола, якое носіць тэатр, ставіць перад намі вялікую і ганаровую задачу — быць памочнікам нашай партыі ў справе камуністычнага выхавання моладзі. У практыцы работы тэатра ўвайшла штогадовая паставіны двух-трох п'ес для моладзі і юнага гледача. «Сям'я», «Вераб'ёвы горы», «Юнацтва бацькоў», «Вей, веячорк!», «Аленька кветачка» — вось далёка на поўны пералік п'ес, якія тэатр за апошнія два гады паказаў юнацтву і дзецям.

Узбагачаючы свой рэпертуар творами савецкай і класічнай драматургіі, тэатр ствараў спрыяльныя ўмовы для росту майстроў і маладых артыстаў.

Артысты П. Маркін, Н. Сабольчык, М. Абрамаў, А. Самаруў, засл. арт. А. Качаткова і К. Жукаў, арт. В. Гутман, С. Іванова, О. Захарав, Б. Уксуслаў, А. Асторына, Т. Заранок, А. Лышын і другія стварылі рад яркіх сцэнічных вобразаў у п'есах савецкіх драматургаў і ў спектаклях рускай і замежнай класікі. Моладзь складае амаль палову калектыва тэатра.

Рэспубліканскі агляд, які нядаўна праішоў, паказаў, што моладзь артысты Б. Кандалаў, Б. Уксуслаў, Ю. Власаў, Т. Канававала, А. Макрава, Л. Хроў, О. Соцыва, В. Грычынскі, А. Чурсануў, Б. Звераў, А. Вітошкін, Е. Гаранаў апраўдалі сваё вылучэнне на асноўнай ролі ў спектаклях.

Справядліва ацэнка работы тэатра, большавіцкая прычыткавыя крытыка, якіх мы чакаем, будуць садзейнічаць далейшаму павышэнню майстэрства нашых актараў, рэжысёраў, мастакоў, дапамогуць далейшай рабоце тэатра.

Л. ВАЛЧЭЦКІ, дырэктар тэатра імя ЛКСМБ.

## Сакратарыят ССП СССР аб беларускай дзіцячай літаратуры

Нядаўна адбылося паседжанне сакратарыята Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР, прысвечанае пытанням беларускай дзіцячай літаратуры.

Адначасна п'есах і выдання кніг для дзяцей за апошнія гады, сакратарыят звярнуў увагу на недахопы, якія перашкаджаюць росту гэтай важнейшай галіны літаратуры ў рэспубліцы. Мала выдаецца ў Беларусі кніг навукова-папулярнага характара. Недастаткова ўвага аддзецца стварэнню кніг для дзяцей маладога ўзросту. Дзяржаўнае выдавецтва рэспублікі яшчэ не дамаглося, каб дзіцячая літаратура выдавалася ў добрым мастацкім афармленні. Асабліва ўвагу трэба звярнуць на палепшанне мастацкага афармлення кніг для дзяцей дашкольнага ўзросту. Сярод літаратурных, выданага за апошнія гады на беларускай мове, вельмі мала твораў, перакладзеных з моваў братніх народаў, і яшчэ менш — з моваў краін народнай дэмакратыі. Крытыка недаравальна мала займаецца пытаннямі дзіцячай літаратуры. Крытыкі і літаратуразнаўцы амаль не выступаюць на старонках газет і часопісаў з артыкуламі, прысвечанымі стану дзіцячай літаратуры ў рэспубліцы.

На паседжанні сакратарыята вырашана правесці творчы семінар беларускіх дзіцячых пісьменнікаў.

## Паэма А. Куляшова на кітайскай мове

Кітайскі часопіс «Жэньміньвэньсюэ» («Народная літаратура») у № 19 ад 1 мая 1951 года надрукаваў паэму Аркадыя Куляшова «Толькі ўперад».

Аўтар пераклада — Му Му-чань.

## Прыём таварышам І. В. Сталіным віцэ-старшыні Сусветнага Савета Міру П'етро Нені

17 ліпеня таварыш І. В. Сталін меў гутарку з віцэ-старшыней Сусветнага Савета Міру П'етро Нені. (ТАСС).

У Камітэце па міжнародных Сталінскіх прэміях «За ўмацаванне міру паміж народамі»

## Уручэнне міжнароднай Сталінскай прэміі італьянскаму грамадскаму дзеячу П'етро Нені

11 ліпеня ў Брэмі, у Свэрдоўскай зале, была ўручана міжнародная Сталінская прэмія «За ўмацаванне міру паміж народамі» актыўнаму змагару за мір, выдатнаму грамадскаму дзеячу Італіі П'етро Нені.

Пасля абвешчання паставіны Камітэта па міжнародных Сталінскіх прэміях старшыня Камітэта акадэмік Д. В. Скабелцын уручыў П'етро Нені дыплом лаўрэата міжнароднай Сталінскай прэміі і залаты нагрудны медаль з ізабражэннем І. В. Сталіна.

З віншавальнымі прамовамі выступілі: ад імя Савецкага камітэта абароны міру —

Н. С. Ціханаў, ад Антыфашысцкага камітэта савецкіх жанчын — Л. В. Дубровіна, а таксама віцэ-старшыня Сусветнага Савета Міру Аляксандр Фадзееў.

— Для мільянаў маіх суайчыннікаў, якія прымаюць актыўны ўдзел у абароне міру, — сказаў у сваёй прамове П'етро Нені, — узнагароджанне італьянска міжнароднай прэміяй міру, што носіць імя Вялікага вялікага правядара Іосіфа Сталіна, — гэта больш чым частка, гэта сведчанне прызнання правядзенняў намі барацьбы, якое абавязвае нас да барацьбы, што працянецца нам у бліжэйшым будучым.

Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве

Новая сцэнічная рэдакцыя балета „Князь-возера“

Да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва театр оперы і балета зрабіў новую рэдакцыю балета „Князь-возера“ В. Залатарова.

Балет „Князь-возера“ шырока прызнаны народам і адзначаны Сталінскай прэміяй. Театр правільна робіць, калі хоча зрабіць гэты спектакль яшчэ лепшым, чым ён ёсць. Аднак палішыць яго трэба без паспешнасці і больш удумліва.

Задачай тэатра з'яўлялася павысіць ідэйны ўзровень спектакля шляхам больш глыбокай сцэнічнай распрацоўкі ўзаемаадносін Князя, з аднаго боку, і народа, Надзейкі і Васіля — з другога боку. Але гэта якая і не ўдалося тэатру.

У партыі Князя прамерна акцэнтавана яго «спіхалагічная драма». Князь паказаны надзвычай шырокам у сваім каханні да Надзейкі. Па сутнасці-ж ім кіруе не каханне, а разбэшчанасць самадурна. Трэба было абавязкова выявіць гэта ў трыоце Князя, каб вобраз Надзейкі стаў тыповым вобразам ахвяры разбэшчаных прыгоннікаў.

Абурненне народа дакімі свавольствамі Князя паказана прымітыві, фармальнымі сродкамі старога карэбалета. Таму ў сцэне народнага свята, дзе дружныя Князя палюбніц дзвучат, не адчуваецца сапраўднага народнага гняву. Трэба дакладна распрацаваць сцэнічную партытуру гэтага з'яўлення з тым, каб па-сапраўднаму ўзгадоўваць глыбокую ўсхваляванасць і абуренне народа. У цэнтры сцэны Князя і Надзейкі (у княжэскай шатры) музыка не раскрыла характару сутыкнення пана і дзвучыні-сялянкі. Тут мы бачым мімавольную даніну кампазітара некалькі аморфным балетным формам.

У новай рэдакцыі спектакля яшчэ больш умацаваны элементы фантастыкі. Калі раней фантастычныя сцэны ўзнікалі пераважна і лагічна і несці пэўную драматычную нагрузку, то зараз яны ў рэдакцыі ператварыліся ў самацэлю і могуць быць выкінуты без усялякай шкоды для развіцця дзеі.

Мноства «нячэстай сілы», унесенай пастаноўшчыкам у балет, дэзарыентавала мастака. У трэцім акце мастак быў вымушаны вывесці на сцэну, на музыцы птушынага шчыбету, стварэнні, што нагадвае яшчарак, палонікаў і інш.

Надзвычай расцягнуты і стамляючы аднастайны трэці акт балета, у якім, па задуме кампазітара, канцэнтравана фантастыка. Танцы русалак не ўдаліся пастаноўшчыку. Вобразам русалак-дзвучат — ахвяр няшчаснага кахання ці варажой помсты — у фальшавыя заўсёды надалены лірычнай тугой і задуманасцю.

Чамусьці ў «Князь-возера» танцы русалак пераходзяць у шалёны танец тыпу вакханаліі, што пераносіць гледача ў абстаноўку «вазлургівай ночы». Вялікая паўна перад сцэнай танца русалак робіць незразумелым тое, што гэта сон Надзейкі.

Між іншым, радкам гэтым ужо шаснаццаць год. А здаецца, што яны складзены сёння, у дні вялікай урачыстасці нашага народа, калі ад Волгі да Дона зашумелі ўрадаўнымі стэпамі, а дзве многаводныя ракі назаўсёды зацвілі, каб служыць чалавеку. Тут адчуваецца ўменне сапраўднага мастака, уздзімае М. Ісакоўскаму, транша заўважае пераўтварэнні ў нашым жыцці, у навакольнай рэчаіснасці — пераўтварэнні гістарычнага значэння.

Прыемна паўтараць выразныя сваёй ідэйнасцю, пранікнёныя радкі — ужо вельмі задумлівыя яны і глыбокія па думцы, а прастата іх ні з чым не параўнальная. Прыемна яшчэ і таму, што аўтары перакладаў пераважна ўдала данеслі асноўныя якасці паэзіі М. Ісакоўскага. Пераважна, але не заўсёды.

Прыведзена зымай чытаць за «Песні пра Сталіна», бадай, сама гаворыць за сябе. У ёй нельга заўважыць, што яна перакладзеная. Гэтыя словы, зямля, і відомы ўсёй краіне. Так яны, здаецца, і павінны гучаць. Калі-ж дачытаеш «Песню» да канца і сустракаеш подпіс: «Пераклаў Ш. Броўка», дык некае не верыцца, што верш быў перакладзены. Захаляешся зместам, захаляешся прыгажосцю і шчырасцю думак і нацудзіцца, якія анішлі адзіна магчыму ў дзённым выпадку форм.

Вельмі ўдумліва паставіўся да перакладаў А. Куляшоў. Для яго характэрна адна, неабходна кожнаму, хто бярэцца да перакладчыцкай працы, рыса: ён умее сціпіць, што называецца, дыханне твора, утрымліваючы яго ў нешта непадзельнае, адзінае. Варта ўспомніць, напрыклад, куляшоўскі пераклад «Яўгена Анегіна», дэрашаў Т. Шуточкі або Ва. Макоўска-

га — і гэтая рыса стане відэочай. Уласціва яна і для перакладаў, якія А. Куляшоў зрабіў дзясць гадоў таму ў Маскве. Яму ўдалося ў большасці твораў М. Ісакоўскага захаваць іх сапраўды паэтычную спецасабіваць. Дасканала вершы М. Ісакоўскага пераклаў дасканала перакладаў і А. Куляшоў даў чытачу такія пераклады:

І мы, што радзіліся, што паміралі ў хаце лужынай, на горах рыза, ад Леніна права, каб жыць, атрымалі — Усе тысячы тысяч такіх-жа, як я.

Ці ёсць тут колькі-небудзь прыкметны адбітак перакладчыцкага намагацца, насіла над словам або радком? Няма. Простая і мілагучная мова ў найбольш удалых перакладах А. Куляшоў.

Пазіў самаго А. Куляшоў стала вядома рускаму чытачу па ўзорных перакладах М. Ісакоўскага. Таму гэтую работу А. Куляшоўа ўспрымаем яшчэ і як неабходную даніну ўрачыстасці беларускага паэта свайму рускаму таварышу. Калі прасачыць уважліва за тым, што пераклаў і як пераклаў А. Куляшоў з твораў М. Ісакоўскага, можна вызначыць творчую сувязь абодвух мастакоў. Па-першае, А. Куляшоў, відаць, імкнуўся перакладаць не проста асобныя, хай сабе і добрыя, вершы, а поўную паэтычную біяграфію лірычнага героя М. Ісакоўскага. Па-другое, ён пераклаў не радкі, не строфы, а верш цалкам. Таму нават самыя дзякія для перакладу на беларускую мову вярталі набліз новую якасць: яны былі адны і тыя ж народныя. Асабліва каштоўна тое, што нарэшце гэтай не спадарожнічала самавольства перакладчыка, які кажуць, «отсебятніца». Так, напрыклад, у вершы, дзе з уласцівым М. Ісакоўскаму святлым гумарам апісваецца пра каханне знайдта «бываюга» вядзецца да палітэстыіцы, ёсць наступныя радкі:

І, озорство моё князя Словами грусти и досады. При всем народе на меня Бросала косвенные взгляды...

Пераклады і пераказы

Часопіс «Полымя» № 6 пазнаёміў чытачоў з вершамі аднаго з самых любімых у нашым народзе паэтаў — Міхаіла Ісакоўскага. Уласна кажучы, не пазнаёміў, бо творчасць М. Ісакоўскага вядома шырокаму чытачу так, як можа, не вядома творчасць ніякага іншага паэта. Вершы Ісакоўскага заучывае напаміць, сьпявае, як песню, нават той, хто не прычынаўся ў звартаць увагу на прозвішча аўтара ўлюбёных твораў. Часопіс прадставіў чытачу вершы М. Ісакоўскага на беларускай мове. Самобытнасць і незвычайна праявілася верша паэта, што знайшлі такое поўнае спалучэнне з ідэйнай метанакіраванасцю, павінны былі знайсці і адпаведную мастацкую форму ў беларускім варыянце.

У часопісе апублікаваны 23 вершы паэта. Немалая колькасць. Атрымалася нешта накіхат невялікага зборніка. Таму можна сцвярджаць, што рэдакцыя імкнулася як мага паўней даць чытачу ўяўленне аб творчасці М. Ісакоўскага, паказаць, які гучыць яго паэзія на мове Янкі Купалы і Якуба Коласа. Мета заслужоўвае ўсялякага ўхвалення. І галоўнае — яна, гэтая мета, дасягнута.

Шумяць урадаўнымі стэпамі, Цякуць многаводныя рэкі, Вясновыя зоры над намі, Шчасліва мы сёння жыём... —

Спяем жа, таварыш, песню Аб самым любімым і родным, Аб самым вялікім на свеце, Аб Сталіне песню спяем.

Між іншым, радкам гэтым ужо шаснаццаць год. А здаецца, што яны складзены сёння, у дні вялікай урачыстасці нашага народа, калі ад Волгі да Дона зашумелі ўрадаўнымі стэпамі, а дзве многаводныя ракі назаўсёды зацвілі, каб служыць чалавеку. Тут адчуваецца ўменне сапраўднага мастака, уздзімае М. Ісакоўскаму, транша заўважае пераўтварэнні ў нашым жыцці, у навакольнай рэчаіснасці — пераўтварэнні гістарычнага значэння.

Прыемна паўтараць выразныя сваёй ідэйнасцю, пранікнёныя радкі — ужо вельмі задумлівыя яны і глыбокія па думцы, а прастата іх ні з чым не параўнальная. Прыемна яшчэ і таму, што аўтары перакладаў пераважна ўдала данеслі асноўныя якасці паэзіі М. Ісакоўскага. Пераважна, але не заўсёды.

Прыведзена зымай чытаць за «Песні пра Сталіна», бадай, сама гаворыць за сябе. У ёй нельга заўважыць, што яна перакладзеная. Гэтыя словы, зямля, і відомы ўсёй краіне. Так яны, здаецца, і павінны гучаць. Калі-ж дачытаеш «Песню» да канца і сустракаеш подпіс: «Пераклаў Ш. Броўка», дык некае не верыцца, што верш быў перакладзены. Захаляешся зместам, захаляешся прыгажосцю і шчырасцю думак і нацудзіцца, якія анішлі адзіна магчыму ў дзённым выпадку форм.

Вельмі ўдумліва паставіўся да перакладаў А. Куляшоў. Для яго характэрна адна, неабходна кожнаму, хто бярэцца да перакладчыцкай працы, рыса: ён умее сціпіць, што называецца, дыханне твора, утрымліваючы яго ў нешта непадзельнае, адзінае. Варта ўспомніць, напрыклад, куляшоўскі пераклад «Яўгена Анегіна», дэрашаў Т. Шуточкі або Ва. Макоўска-

Д. ЛУКАС, кампазітар.

а з'яўленне Васіля стварэе ўражанне канца спектакля. Наогул гэты акт з-за няправільнага размеркавання кульмінацыйных момантаў мае безліч фіналаў.

Адсутнічае ясная лінія і дакладны мялянак мізансцен у рэдакцыі. Цікава задуманы пастаноўшчыкам мізансцены псуецца аб'якавым вызначэннем масавых балетных сцен, удзельнікі якіх фармальна падыходзяць да вырашэння рэжысёрскай задачы.

Нам здаецца, што варта падумаць аб скарыстанні ў пастаноўцы вялікага багацця беларускіх народных танцаў, а не абмяжоўвацца даўно вядомымі «Крыжачком», «Юрачам» і інш.

Мэтазгодна, каб тэатр прапанаваў кампазітара стварыць новы танец, музыка якой складалася б з элементаў танцавальных мелодый, бытуальных у народзе, але мала вядомых нашай прафесійнай аўдыторыі.

Калетны тэатр оперы і балета валодае вельмі каштоўнай якасцю — прафесійным майстэрствам пераносіць на сцэну думку пастаноўшчыка.

Тонкай нюансіроўкай і глыбокім разуменнем вобраза вызначаецца выкананне партыі Надзейкі артысткай А. Нікалавай.

Надзейка, вельмі абаяльная і простая ў музыцы Залатарова, з'яўляецца ў той-жа час на глыбокай духоўнай перажыванні. Аўтар надаў сваёй гераіні рысы няпчотнага, але нявольна рашучага характару. Ні лісіваць, ні напрозамі не можа Князя дамагчыся яе кахання. Нават у сьне, на вельмі чароўным півом Хмары, Надзейка імкнецца толькі да Васіля, пагарджаючы ўсім, што стаіць на яе шляху да ішчасця.

Трэба, аднак, сказаць, што артыстка больш адчувае тым месцы сваёй партыі, дзе яна выявае, шчаслівая, нават гарэзліва дзвучыцца. Месцы-ж узвышана рамантычна, у якіх характэрныя танцы змяняюцца класічнымі, патрабуюць ад выканаўцы і пастаноўшчыка дапрацоўкі.

Аўтар балета з вялікай цеплынёй і шчырасцю напісаў музыку Васіля. Пачуццё любові да свайго народа і нянавісці да яго прыгнятальнікаў, уменне пераканаць і павесці за сабой народ робіць гэты вобраз шматгранным і захапляючым. Аднак музычны змест партыі Васіля ў спектаклі не раскрыты да канца. У выніку вобраз Васіля атрымаўся копіяй вобраза Сымона з балета «Салавей».

Заслужаны артыст БССР С. Дрэчын вядомы як здымы аўтар балета. Васіль у яго выкананні мог бы атрымаць значна глыбейшы, калі-б пастаноўшчык даў яму для гэтага больш магчымасцей. Але Васіль у новай рэдакцыі адвёдае другараднае месца, і таму ён перастае быць героем.

Удала выконвае партыю Князя артыст Е. Гініскіх. У працесе работы над гэтым вобразам актара і пастаноўшчыка напалкі цяжкасці, якія яны здолелі перамагчы толькі часткова. Не лішнім было-б больш дэталёва распрацаваць некаторыя элементы танца Князя і надаць ім больш

шую нацыянальную акрэсленасць. У адвёдаемых яму сцэнічных абставінах Гініскіх сваю ролю выконвае добра.

Надзвычай удалы вобраз знахаркі Хмары ў выкананні І. Дарынай. Пастаноўшчык і артыстка шмат прапрацавалі над тым, каб гэты вобраз адпавядаў пудоўнай музыцы Залатарова. У гэтым вобразе, нават яго пачварна-жудаснае аблічча, прадумана і асэнсавана. Пантаніма Хмары ўспрымаецца, як маналог — вельмі зразумелы і ласанічны вываўленчыя сродкі артыстка.

Масавыя сцэны балета патрабуюць дадэйнай дапрацоўкі на лініі ансамбля.

Мастаку С. Нікалаеву ўдалося афармленне пейзажных сцен. Асабліва запамінаецца бяззавы гай, на фоне якога, як кветкі, мільгаюць святочныя ўборы дзвучат. Некалькі менш удалося афармленне палювічуга шатра Князя і яго харомаў.

Усходнія дываны, тахта, вяртатка Князя пераносіць нас хутчэй у палавецкі стан з «Князя Ігара», чым у сярэднявекое Беларусі. Зашытыя стымізаваныя кушты папараці і папуніцы з зямлістым паўком у трэцім акце нагадваюць танныя аперэтанічныя эфекты. Вельмі прыгожа зроблены малюнак занатўшага харома.

Істотным недахопам новай пастаноўкі з'яўляецца частковы разрыў паміж задумай кампазітара і рэжысёрскай трыоўкай спектакля (пастаноўшчык К. Мулер).

Музычная драматыка «Князь-возера», якая грунтуецца на лепшых традыцыях рускага класічнага балета, не пакідае пустых месц, якія рэжысёру можна было-б трактаваць адвольна.

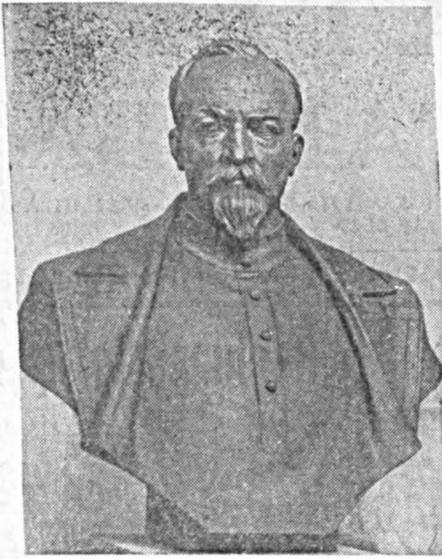
А між тым у многіх месцах ёсць разыходжанні музычнай і сцэнічнай драматыкі. Мастацкую цэласнасць спектакля зніжае, напрыклад, неадпаведнасць музыкі з дзеям у сцэне «На дне ямы ў лесе».

У той час, калі ў аркестры гучыць музыка партыі Васіля, на сцэне палювічуга знахарка Хмара. У цэлым рэдакцыя сцэны лейтматымы адных герояў суправаджае дзеянні другіх. І таму ад узняцця заслоны і да канца спектакля нарастае пачуццё незадаволенасці: стварэцтва ўражанне, што слухач пераключыў на іншую і фальшывага вазальнага ансамбля.

Асобна хочацца сказаць аб аркестры. Партытура балета «Князь-возера» патрабуе поўнага напружання сіл усёго аркестра, глыбокіх і ўдумлівых адносін кожнага музыканта да сваёй партыі. Аднак гучанне аркестра вымушае чакаць лепшага як у сэнсе строю, так і ў галіне сапраўднай ансамблевай гучання. На аздажнанасці аркестра вельмі адбываецца басконца змена дырыжораў. За апошнія некалькі год у тэатры змянілася значная колькасць музычных кіраўнікоў. Да манеры кожнага з іх павінны прызвычацца аркестр. У выніку — моцны па сваёму складу музыкантў аркестр тэатра ў апошні час знізіў сваё майстэрства.

Недахоп спектакля «Князь-возера» павінны быць ліквідаваны ў далейшай рабоце тэатра над балетам. Гэта тым больш неабходна зрабіць, бо «Князь-возера» — адзін балетны спектакль у рэпертуары тэатра да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Недахоп спектакля «Князь-возера» павінны быць ліквідаваны ў далейшай рабоце тэатра над балетам. Гэта тым больш неабходна зрабіць, бо «Князь-возера» — адзін балетны спектакль у рэпертуары тэатра да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.



Пісьмы з раённых бібліятэк

Кніга ў жыцці калгаса

У Бабруйскім раёне працуе звыш 50 бібліятэк-перасолак. Чытачоў у гэтых бібліятэках намнога больш, чым у стацыянарных. Таму выключна важнае значэнне мае распаўсюджванне вопыту лепшых бібліятэкараў перасолак.

Павучальны вопыт работы ў бібліятэкара Аляксея Бантарчука, які абслугоўвае чытачоў сельсасардэці «Перамога». Штодзённае жыццё калгаса падазвае бібліятэкару формы і метады работы. Галоўнае ў рабоце Бантарчука — уважлівае вывучэнне і спецачасовае задавальненне патраб і інтарэсаў чытача. Вось прыклады.

На заяўку бібліятэкара Братвадзіры палювічугаў брыгады калгаса атрымалі літаратуру па квартэльна-гнёздаў пасады бульбы. Гэтым спосабам было пасаджана каля ста гектараў бульбы.

Для будаўніцтва ў калгасе было вырашана скарыстоўваць гліну. Але з тэхнічнай будаўніцтва глінабітнх памашканняў калгасныя будаўнікі не былі знаёмы. Бантарчук падабраў адпаведную літаратуру, і будаўнікі засеялі гліну. Цяпер у

калгасе больш дзясці глінабітнх памашканняў.

Дзякуючы актыўнай ролі бібліятэкі ў жыцці калгаса з кожным днём павялічваецца колькасць чытачоў. Кнігі ў перасолак ніколі не залежываюцца. Да справы прапаганды кнігі бібліятэкар прыцягвае сельскую інтэлігенцыю. З яе дапамогай наладжваюцца чытанні і абмеркаванні асобных твораў.

Калгасная партарганізацыя накіроўвае дзейнасць бібліятэкі. Пасля IX пленума ЦК КП(б)Б перасоўка зспрасіла шмат сельскагаспадарчай літаратуры. Праз агітатары гэтыя кнігі папулярызуюцца сярод калгаснікаў.

Каштоўны вопыт работы накіраваў і іншы бібліятэкар перасолак бібліятэка. Трэба адзначыць, што вопыт работы перасолак бібліятэка мала асвятляецца ў друку. Вельмі мала ішчацца пра іх работу і ў спецыяльнай літаратуры.

Т. ДАБРАВольская, загаднік перасоўка фонда Бабруйскай раёналіятэкі.

У адрыве ад чытача

Пружанская раённая бібліятэка размешчана ў прасторым памашканні і мае некалькі кніжных фонд. Здывалася-б, тут ёсць усе ўмовы для пастычовай работы з чытачом. На жаль, рабонікі бібліятэкі не выкарыстоўваюць гэтых магчымасцей, абмяжоўваюцца афармленнем кніжных вітрын, выставак і плакатаў.

У мінулым годзе тут адбылася толькі адна канферэнцыя чытачоў, у гэтым — ніводнай.

Раённая бібліятэка не дапамагае сельскім і калгасным бібліятэкам. Не так даўно ў райкультсветадзел паступілі сігналы ад тым, што Варатніцкая сельская бібліятэка сымліла работу. Туды была камандзіравана рабонік раёналіятэкі тры. Ермалава. Яна павярхоўна азнаёмілася са становішчам спрэў бібліятэкі, нешта запісала ў свой бланкет і паехала. А ў Варатно ўсё засталася паранешням.

У плане работы раённая бібліятэка пра-

дугледжвалася ў канцы мая правесці работу адхлннскай сельскай бібліятэкі і аказаць ёй прычтычова дапамогу. Аднак загаднік раёнай бібліятэкі тав. Балінская нават не ацалічыла пэтробным выехаць на месца.

Зусім не займаюцца рабонікі Пружанскай раёнай бібліятэкі павелічэннем колькасці калгасных бібліятэк. Бібліятэкі ёсць толькі ў пяці калгасаў раёна, і працуюць яны зусім неадавальняюча. Раённым чынам не арганізавана і работа бібліятэк-перасолак. Таму невыпадкова, што перасоўка пры Рэсхскай хадэ-цэталі не абменьвала кнігі з жыўня мінулага года, а перасоўка пры Гарадзненскім сельскім Дому культуры — з лістапада мінулага года. Такіх фактаў намага.

І. АНОШКІН.

Брэсцкая вобласць.

Майстар палітычнай сатыры

(Выстаўка работ мастака К. Елісеева)

К. Елісееў з'яўляецца адным з лепшых майстраў палітычнай сатыры. У гэтых жанры мастак пачаў працаваць яшчэ ў гады грамадзянскай вайны ў радах Чырвонай Арміі. Ён шмат займаўся палітычнай карыкатурай, дапамагаючы Палітупраўленню Заходняга фронту ў агітацыйна-прапагандаўскай рабоце.

У часопісах і газетах змяшчаліся яго сатырычныя малюнкы на самыя актуальныя тэмы, вострыя паводле сюжэта і думкі.

Лепшыя з работ перыяду Аўчыннай вайны: «Запарожская сеч», «Першыя ластаўкі ў Сталінаградзе», «Самая высялая старонка», «У гарах Каўказа», «Беларускія мена», «Юшка з «тыграў», «Смагілёўская вясёлка», «адбіўныя па-бабруйска», «вясёлкі вяснот», «мінская каша». Гэтыя работы надалены глыбокім адчуваннем падзей вайны. Карыкатуры сталі шырока вядомымі сярод воінаў Савецкай Арміі і ў тылу. Яны ўзбройвалі народ на барацьбу з ворагам.

Сіла мастацкага ўздзеяння твораў К. Елісеева тамачыцца адмыслова майстра стварэць сатырычны вобраз, уменнем будаваць сюжэт, спалучаць лакалінасць малюнка з аргынальнасцю кампазіцыі. Такст, які дадаецца да карыкатуры, служыць у яго толькі адным з кампанентаў, які ўзмацняе выразнасць мастацкага вобраза.

З асаблівым майстэрствам К. Елісееў выкрывае амерыканскі атамшчыкаў. Там, дзе карыкатурыст бачыць амерыканскіх мільярдэраў з іх крыважаўнымі апетамі і планами падрываць новай сусветнай вайны, відыць і свая асабіва палітра, неабходная для новых свабод.

Творчы сакрэт елісееўскай графікі, яе сіла заснаваны на багаці жыццёвых уражанняў, валоданні тэхнічнай малюнка, насыпных пошуках яскравага выяўлення думкі ў жанры сатыры.

У тых работах, дзе мастак паказвае пасляваенны перыяд, міруну стваральную працу савецкіх людзей, іх барацьбу за калчэткувую збудову камунізма, адчуваецца здаровы гумар, радасць жыцця савецкіх людзей.

Цягла ўсешкай свеціцца твар старога казак, які разам з унукам прышоў навішціца на Дзень, дзе працуе будаўнічы і шагаючыя экскаватары.

Радуюць малюнкы «У пясках Кара-Куму», «Азіны выпадае, калі будуюць на пяску, і тым не менш на вянкі».

У былых карыкатурах К. Елісееў такі-ж дасціпны, як і ў палітычнай сатыры. Мастак знаходзіць у штодзённым жыцці тыповыя.

Сатырычны прыём К. Елісеева ў рабоце над карыкатурай вызначаецца тым, што смешнае і адмоўнае выяшчаецца ў саміх тыпах.

Цікава выстаўка карыкатуры заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР К. Елісеева ў Мінску можа быць павучальным прыкладам для беларускіх карыкатурыстаў у сэнсе закончанасці малюнка. Шмат якія карыкатуры нашых мастакоў вельмі сціпыя па сваёму ўздзеянню. Яны з'яўляюцца нібы дадаткам да тэкста і не маюць самастойнага значэння.

К. Елісееў-жа сваёй творчасцю сцвярджае, што мастаку-карыкатурысту трэба стварыць малюнак, які быў-бы ясным сам па сабе.

Ну што-ж, сьпяр, раз нам у бой — Хай будзе моцнай стала! Цяпер (?) з бялітаснай душой Салдату трэба стаць...

Святло і радасць нашых стрэч Хай свеціць у цяжкі час. А смерць апуцціх жорсткі меч. Дык гэта-ж толькі раз.

І ў бой, па Асташенку, салдаты ідуць за «тое, што наш меў нароў...», сз тых, што вянуцца, быццам ліст...

Неахайна паставіўся А. Асташенка і да песні «Зноў заціла ўсё да світаньня», у якой ён чамусьці прымуша «блуканца» гарманіста зусім не ў тым кірунку, які вядомы ўсім, а «па-свойму» — «то ён пойдзе на поле, да гая, то вяртаецца зноў на большае...».

Не варта прыводзіць усіх «агрэху» перакладчыцкай ідэйнасці, ясна, што А. Асташенка ўзяўся за пер

Павел ВІШНЕЎ

# Першая радасць

Апавяданне

Калі Ніна вышла з кабінета галоўнага інжынера будаўніцтва, яе акружылі тэхнікі, інжынеры, якія таксама прыехалі на будоўлю надыўна і чакалі прыёму.

— Ну?

— Кажы, што давадзіць пакуль што працаваць не па спецыяльнасці.

— Дзе-ж?

— Прыбываюць баржы з абсталяваннем. Трэба наладзіць улік.

— Ну, гэта адзін-два дні. А потым?

— Мяне прызначаюць тэхнікам па ўліку абсталявання.

— Але-ж вы будаўнік?

— Ды я, вядома, часова...  
 — І часова ў мяне няма месца. Направаць, хай вас пашлюць у другі інтэрнат.  
 Ніна не ведала, што сказаць гэтай жанчыне. Яна павярнулася да выхаду, падумаўшы, што вось спачатку яе накіравалі на работу не па спецыяльнасці, а цяпер прымушаюць абвядзі парогі інтэрнатаў.

— Пачакайце крыху, — спыніла яе Анна Аніфімаўна.

— А што? У мяне пасада цяпер такая...  
 Машыністка!  
 — Глухства ты мелеш. Вось прызначыць дэпатаэхнікам...  
 — Ну, там я, апроч сваіх паравых катлоў, ні на што і глядзець не буду!  
 Анна Аніфімаўна, якая жыла тут-жа ў інтэрнаце, разам з дзяўчатамі, заваала:  
 — Хоціце вам, неўтаможныя. Дня вам мала ці што? Спіце!  
 Дзяўчаты паслухалі ўжо, калі ў дзверы інтэрната тхосці моцна пастукаў. Спачатку ніхто не адгукнуўся, хоць усе адразу прачнуліся. Той, хто стукнуў, відаць, быў недарлівым. Штосці сказаўшы, ён пачаў грукнуць у дзверы нагою.

Пакуль Ніна ішла па калідору, нізкая старогата будынка, якая мела форму складзена, аздавалася, націскала на яе, і дзіўна ўсё ніжэй апускала галаву.

Вядома, Ніна марыла пра сапраўдную работу на будаўніцтве, а не пра тую, на якую яе цяпер паслаўлі. Яна нават цыма на ўяўляла сабе, што павінна будзе рабіць. Галоўны інжынер накіраваў яе да начальніка аддзела матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, але цяпер ужо час абедзенага перапынку, і яго, наўсёна, дзяка знайсці. Ды ёй і не хацелася спынацца з афармленнем. Трэба падумаць. Калі адміністрацыя не можа накіраваць на работу па спецыяльнасці, у яе яшчэ застаецца права загадаць або не загадаць на іншую работу.

— А рэчы вашы дзе?  
 — На прыстані.  
 — Цягнуце іх сюды!  
 — Але-ж вы кажыце, што месца няма?  
 — Ну дык што-ж? Месца аўсім свабоднага няма. А вось адна жыве ў мяне, ды толькі рэдка начуе. Яна кудысьці ўсё ездзіць. Будзеце на яе ложку, часова.

— Гэта ён, — сказала ціхенька Зіна, хоць чалавек у аднойшоў і праз грукат усёроўна нічога не пачуў-бы.

— Хто ён?

— Ды гэты, інжынер-гідратэхнік з вусякім...

Ніна хацела сказаць, што цяпер не да вусякіў, але махнула толькі рукою і пайшла да каменнаў. Халодныя, з вострымі шуршатамі краямі, яны балюча ўніваліся ў рукі, калі дзяўчаты пачалі іх нагрукнуць у тачкі.

Яна вышла на бераг Волгі. Рака была па-асеняму хмурай. Лес на Жыгуліўскіх скінуў лісце, і горы зрабіліся шорымі і голымі. Апошнія адзінкі лісточкі жаўтавата-пурпурнымі матэлькамі кружыліся ў паветры, падалі на ваду і малесенькімі астраўкамі пілы па рапе. Нізкія хмары няслася над Волгай, чапляючыся за вяршыні гор. Там, за гарамі, даўка на поўначы, у запарным горадзе Мурманску жывуць бацькі Ніны. Ёй чамусьці прыгадалася, як бацька любіў жартаваць з яе сяброўкай Галі, маленкай, з тоненькімі ручкамі і вострым носікам дзяўчынкай, якая нечым надзіраў іштушачу. Ён, жартуючы, відаў ёй над ногі жменю зярнят і гаварыў:

— Галачка, паклай...  
 Лес разлучыў іх. На развітанні яны дэмавіліся пісаць пісьмі і нават крыху паплакалі.

Ніна дастала з кішані паперку, якую ёй даў галоўны інжынер:

«Анна Аніфімаўна, паслаце т. Н. І. Сярову ў інтэрнат».

— Ну, дзяўчаты, — сказаў ён раптам і змоўк на момант, набіраючы шырока раскрытым ротам паветра, — ваша дамога патрэбна!

— Рачнікі нашага раёна крыху паспяшаліся закончыць навігацыю. Увечары загналі ў затон апошні дэбаркадэр. А тут зверху каштоўны груз ідзе. Выгружам яго без прычыла неўга.

Шараў анікнуў усіх позіракам, нібы хацеў даведацца, як дзяўчаты сустраі яго паведамленне.

Былі апошнія дні навігацыі на Волзе. Рачнікі спыніліся даставіць на вялікую будоўлю апошнія грузы. Кожны дзень да прычылаў гідрабуда падыходзіла па дзесяць-дваццаць вялікіх барж. Магутныя краны выкідалі з тумаў горы будаўнічых матэрыялаў, вейдзярныя скрыні з машынамі і абсталяваннем. Ленгачныя транспарціроўшчыкі падалі з барж да пабудаваных на беразе складаў цэглу, вапну, цэмент, каменны вугаль, траўні.

— Разумеюць, трэба да раніцы пабудавць хоць-бы часовы прычал. Там ужо цяпер працуюць людзі. Трэба дапамагчы ім...  
 Ніна яшчэ не ведала, чым могуць дапамагчы будаўнікам дзесяць дзяўчат, але яна разумела, што сёння ці заўтра Волга стане, і калі баржы не здолеюць падыйсці да берага, на іх разгукнуць і адштурхнуць, каб не затрымаліся тут на ўсю зіму. Неабходна для будоўлі абсталяванне пашлыве да Куйбышова, і пакуль не пабудуецца новая чыгунка, яно будзе ляжаць там да вясны, да пачатку новай навігацыі.

— А гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Хто гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Сказаць, калі ласка, дзе можна знайсці каменданта інтэрната Анну Аніфімаўну?

— Новенькая? — замест таго, каб адказаць, запыталася ў сваю чаргу жанчына, разглядваючы Ніну. — Кожны дзень пасылаюць і пасылаюць... Дзе-ж я вас дзёну? У мяне і ложкаў свабодных няма...

Яна ўздыма на ганак і адчыняла дзверы, нібы запрашаючы Ніну паглядзець і пераканацца, што ў інтэрнаце сапраўды няма месца.

— А мяне паслаўлі... — пачала растлумачваць Ніна і дастала зашытку. Але Анна Аніфімаўна нават не паглядзела, што пісаў галоўны інжынер.

— Бачу, што паслаўлі. Але-ж інтэрнат не гумын. Вас кожны дзень прыязджаюць готулікі... Нама, каб папукаць кватэру. А тут не вельмі саладка. Пакуль вучылася, дык у інтэрнаце, мусіць, нажылася. А на кватэры ніхто табе не перашкодіць, гаспадыня прыбрае ўсё...

— А гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Хто гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— А гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Хто гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— А гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Хто гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— А гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Хто гэта ідзе? — гукнуў да дзяўчат нейкі мужчына ў кароткім кашукі.

— Вас паслаў Нікан Васільевіч, — адказала Ніна.

— Цудоўна! Колькі вас?

— Дзесяць.

— Сіла! Нікан Васільевіч, трэба думаць, растлумачыць вам агульную задачу. А канкрэтна... — ён паказаў рукою на грудзі камення, — трэба вось гэты каменныкі перакінуць туды, у дамбу, інакш вужычы, у прычал, які мы будзем.



Надыўна ў Палацы культуры Аўтапрамбуда адбылася сустрэча будаўнікоў сталіцы з народным паэтам рэспублікі Якубам Коласам. На здымку: Якуб Колас сядзіць у асяродку будаўнікоў.

Фота А. Дзіглава. (Фотакроніка БЕЛТА).

## Збор твораў Якуба Коласа

Дзяржаўнае выдавецтва БССР у сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа выдае збор яго твораў у самі тамах.

У выданні прадстаўлена амаль уся творчасць пісьменніка, пачынаючы з 1906 года і канчаючы творамі апошніх год. Тут сабраны вершы, паэмы, аповесці, апавесці, якія да гэтага часу былі раскіданы на зборніках, асобных выданнях або друкаваліся ў часопісах і газетах. Выданне ўпершыню дае масаваму чытачу найбольш поўны і сістэматызаваны збор твораў пісьменніка.

Творы размяшчаны паводле храналагічнага і жанравага прызначэння. У першым і другім тамах даюцца вершы, у трэцім — аповесці, у чацвёртым — паэмы «Сымон-музыка» і «Новая зямля», у пятым — апавесці «У палескай глушы», «У глыбі Палесся», «На роставы», у шостым — апавесці «На прасторах жыцця», «Адшча-

пенец», «Дрытва», у сёмым — паэмы «Суд у лесе», «Адшчата», «Рыбакова хата».

Выданне адрозніваецца ад папярэдніх не толькі тым, што яно з'яўляецца найбольш поўным і сістэматызаваным, але і тым, што тут даюцца заўвагі да кожнага твора. Многія творы навава перагледжаны аўтарам і друкуюцца ў новай рэдакцыі.

Творы ілюструюцца здымкамі, партрэтамі аўтара, вокладкамі кніг, аўтаграфамі дакастрычніцкага часу і пазнейшых гадоў.

Рэдакцыйная калегія збору твораў: Пятрусь Броўка, Міхась Лынькоў, Пятро Глебка, Янка Шарахоўскі, Максім Луцкі. Уся работа па падрыхтоўцы выдання праводзілася пры ўдзеле аўтара.

З друку ўжо вышлі пяць тамоў. Шосты і сёмы тамы выйдзюць у самы бліжэйшы час.

## Новая кніга паэтэсы

Неўзабаве пасля вёскаго вераснёўскіх дён 1939 года ў Мінску была выдана першая кніга малалітай паэтэсы Ніны Тарас «На ўсход ідуць». Была яна маленкай на сваіх памерах, але хвалілася глыбінёй паучыняў, шчырымі і простымі думкамі. Другая кніга Н. Тарас — «Суніцы» вышла з друку ў 1947 годзе. Да з'яўлення трэцяй кнігі прайшоў доволі значны час. Зусім зразумела цікавасць нашага чытача да новай кнігі Ніны Тарас — «Вершы». Ён хоча ведаць, як творца вырастае малалітая паэтэса з апошняй гады, ці змагла яна павысціцца тых недахопаў, якія былі характэрныя для яе зборнікаў.

Неабходна адзначыць, што паэтычны год Н. Тарас значна ўмужнеў, і рад новых яе вершаў трэба прызнаць за безумоўную творчую ўдачу.

Асноўная тема, якая хваліце паэтэсу, — гэта тема жыцця і працы працоўных заходніх абласцей Беларусі.

Выразна намалявана карціна мінулага ў вершы «Думі на скалах Крыма»: Успамінаецца і той далёкі час, Калі араў ты вузкі свой загоп, А за табою грамада варон, Як чарната, наслана змарок. Яны, нахабныя, ішлі за крокам крок. Конь у чужую ярыну сцілаў, І кляў каня ты, І свой лёс праякляў...

калгаснае поле («На калгасным полі»). Лірычны герой паэтэсы бачыць, як «мілігале белы матэль», як «жваваранкі песні званка льюць», як «да доўга гунца каласы» і г. д. Чытач мае права запытаць паэтэсу: з дзе-ж наш сёзцык чалавек, чалавек-творца, уздар прыроды і стваральнік усіх матэрыяльных багаццяў краіны? Яго няма. Гэта зярнула таму, што Н. Тарас глыбокі і пераканаўчы паказ нашых будучых памыяла агульнымі трафарэтнымі разважаннямі, слоўмі і выразам для якіх узяты напрамак з гатога паэтычнага рэвізіту. Вось прыклад:

Узыйдзе зараніца  
 Над палымі рана,  
 Разалье прамяніну  
 Залацісты цвет —  
 Буду я ў брыгадзе  
 Прайваць старанна,  
 Успамінаць твой голас,  
 Успамінаць прывет.

(«Не пішы аб тым мне»).

У другім раздзеле кнігі сабраны вершы, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. Шчыра напісаны вершы «Лісты з палону», «Што, дзяўчына, ты засувавала?», «Ці помніш ты вясняныя разлігі?», «Калі праз дрот калючы і руіны». Характэрна, што амаль у кожным з гэтых вершаў удаа зраблены канцоўкі, яны дакладныя, афарыстычныя.

Праўда, не ўсе творы другога раздзела поўназрелыя. Некаторыя з іх напісаны халодна, беспачуццёва («У дарогу», «Хлопцы», «Яшчэ ўзінем над краінай сцяг», «Помнік перамогі»).

Як на недахоп гэтага раздзела, трэба ўказаць і на тое, што паэтэса вельмі мала разважае аб пажахах, слязах, горы, аб магільях, не паказваючы асноўнага — гераічнага змагання савецкага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Не зусім патрабавальна стаўдзіца Н. Тарас да мовы. У яе вершах падчас сустрэчаводца неахайныя, непраздзурныя радкі і словы. («Смуглавы шчокі, сама, як зары перазон», — пры дапамозе такога параўнання паэтэса характарызуе дзяўчыну. А я разумець такі выраз: «Сваю арбіту твораць чалавек»? Моўна неадакладнасці можна знайсці ў многіх вершах зборніка.

Н. Тарас умее прыкмятаць асобныя з'явы нашай рэчаіснасці, добра адчувае прыроду. Але ўсё-ж паэтэса расце марудна, часамі не паспявае за шпэркімі падымамі нашага жыцця. Сур'езную ўвагу Ніне Тарас трэба звярнуць на пашыроны тэматыкі, на больш глыбокае вывучэнне нашай сучаснасці. Мікола ГАМОЛКА.

## „Слэзкі капаюць, а вочак няма..“

Ілюстрацыя ў дзіцячай кніжцы — адна з састаўных частак, а ў кніжцы для самых маленькіх яе роля асабліва важная. Выкаваўца значэнне ілюстрацыі і яе ўплыў на фарміраванне будучага грамадзяніна, на развіццё яго густу, паучыцкую ролю мастака, побач з аўтарам, адным з галоўных удзельнікаў стварэння кнігі. Многія з ілюстрацый савецкай дзіцячай кнігі сталі такімі-ж любімімі дзяцей, як і лепшыя дзіцячыя пісьменнікі.

Што асабліва важна пры афармленні дзіцячай кнігі — гэта веданне псіхалогіі дзяцей.

Для дзіцяці кожны новы малюнак — падарак, новая радасць, новае перажыванне, ішчы раз больш хвалючае і глыбокае, чым само чытанне.

Ілюстрацыі да кнігі «Мурашка Палашка» З. Бядулі, не ўлічыў усё-ж аўтарскага апісання, у якім гаворыцца:

У бары, у бары,  
 У зялёным бары  
 Аліночка мурашка  
 Палашка жыла.

Мастак на малюнку паказаў толькі хатку мурашкі, не намаляваўшы вакол хаткі не толькі бору, а нават дрэўца. Вось чаму цікавыя малыш і закідае маці пытанні: «А дзе-ж той бор?».

Важна, каб першае ўяўленне аб жывой прыродзе ў дзіцяці стваралася на выразных і дакладных малюнках. Такія ілюстрацыі дапамагаюць юнаму чытачу зразумець і засвоіць тэкст твора.

Дзусекаць у дзіцячых кнігах скажонныя ілюстрацыі, значыць забываць аб выкаваўчым значэнні малюнка. Разглядваючы малюнак В. Ціхановіча, змешчаны на 9-й старонцы кнігі «Як кот звароў напалохаў», чатырохгадовы «чытач» задае пытанне: «А дзе мядзведзь?» Калі яму паказалі, ён аўтарытэтна заявіў: «Такія мядзведзі не бываюць!»

Кнігі, выданыя і аформленыя без уліку ўзросту чытача, а якому яны адрасаваны, будуць залежваць на паліцах бібліятэч. Прыкладам можа служыць кніга «Ладкі-ладачкі» (Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1951 г.). Дробны прыфт тэкста, перагрузка кнігі вялікай колькасцю твораў, малюнкаў, размешчаных вадаль ад тэкста, — усё гэта робіць кнігу недаступнай маленькаму чытачу.

Ілюстрацыі маюць вялікае значэнне і для чытачоў сярэдняга і старэйшага ўзростаў. І ў іх знаёмства з кнігай пачынаецца з разгляду малюнкаў, таму характарыстыка героя павінна быць дадзена з максімальнай дакладнасцю. Малюнак павінен быць эмацыянальна насычаным. Дзеці хочюць бачыць у мастацкіх вобразах, створаных ілюстратарам, уласнае тых рысаў, якімі надзяліў пісьменнік свайго героя.

Ілюстратар — першы і самы ўважлівы чытач кнігі. Мастак, які ілюструе дзіцячую кнігу, абавязаны вылічыць яе характар, стыль і трактоўку вобразаў. Скажэнне вобразаў любімых герояў вылікае незадавальненне юнага чытача.

Калі кніга мае прыемны знешні выгляд, добрую паперу, чоткі чысты друк, добра-якасныя фарбы — да такой кнігі дзеці ставяцца з большай пашанай. Прыгожае і ўмелае выданне выходзіць ў дзіцяці на ўсё жыццё любіць да кнігі і беражлівае абыходжанне з ёй.

Неабходна ўважлівае стаўдзіца да пераплёту і брашпуркі дзіцячых кніг. Маленькі чытач вельмі перажывае, калі ён не можа растлумачыць, чаму раптам з кнігі вывальваецца ліст, хоць ён і гартаў асяроджана. «Я не рваў кніжку, кніжка сама парвалася!» — гаворыць у такіх выпадках малыш. І гэта сапраўды так.

Дзеці чакаюць ад афарміцеляў кнігі яркіх, змястоўных малюнкаў. Трэба, каб творы мастакоў, што ілюструюць літаратуру для дзяцей, білі влізім, хвалючым і выкаваўчым мастацтвам.



Як цікава! Фотаздымак І. Салавейчыка.

— Усё гэта робіць кнігу недаступнай маленькаму чытачу.

Ілюстрацыі маюць вялікае значэнне і для чытачоў сярэдняга і старэйшага ўзростаў. І ў іх знаёмства з кнігай пачынаецца з разгляду малюнкаў, таму характарыстыка героя павінна быць дадзена з максімальнай дакладнасцю. Малюнак павінен быць эмацыянальна насычаным. Дзеці хочюць бачыць у мастацкіх вобразах, створаных ілюстратарам, уласнае тых рысаў, якімі надзяліў пісьменнік свайго героя.

Ілюстратар — першы і самы ўважлівы чытач кнігі. Мастак, які ілюструе дзіцячую кнігу, абавязаны вылічыць яе характар, стыль і трактоўку вобразаў. Скажэнне вобразаў любімых герояў вылікае незадавальненне юнага чытача.

Калі кніга мае прыемны знешні выгляд, добрую паперу, чоткі чысты друк, добра-якасныя фарбы — да такой кнігі дзеці ставяцца з большай пашанай. Прыгожае і ўмелае выданне выходзіць ў дзіцяці на ўсё жыццё любіць да кнігі і беражлівае абыходжанне з ёй.

Неабходна ўважлівае стаўдзіца да пераплёту і брашпуркі дзіцячых кніг. Маленькі чытач вельмі перажывае, калі ён не можа растлумачыць, чаму раптам з кнігі вывальваецца ліст, хоць ён і гартаў асяроджана. «Я не рваў кніжку, кніжка сама парвалася!» — гаворыць у такіх выпадках малыш. І гэта сапраўды так.

Дзеці чакаюць ад афарміцеляў кнігі яркіх, змястоўных малюнкаў. Трэба, каб творы мастакоў, што ілюструюць літаратуру для дзяцей, білі влізім, хвалючым і выкаваўчым мастацтвам.

З ДЗЬЯКАНАВА, металыст Дзяржаўнай бібліятэкі Іос Лебіна

## Гастролі аркестра народных інструментаў

З поспехам прайшлі гастролі аркестра народных інструментаў філармоніі ў Барысаве.

Аркестр выязджае ў Віцебск, Маргелёў.

## У гасцях у воінаў

Надыўна адбылася сустрэча беларускіх пісьменнікаў з салдатамі і афіцэрамі Н-скай часці. Аб дасягненнях беларускай савецкай літаратуры і аб падрыхтоўцы да дэды беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве расказаў Я. Шарахоўскі. Паэты П. Глебка, Р. Няхай, П. Прыходька, Д. Кавалёў прачыталі новыя вершы, прысвечаныя барацьбе за мір і мірнае стварэнне працы савецкага народа.

## Летнія канцэрты

На працягу ліпеня-верасня ў Мінску і абласных цэнтрах рэспублікі адбудуцца канцэртныя выступленні мастацкіх калектываў брацкіх рэспублік.

Гастрольнае бюро накіроўвае ў Беларусь казахскі нацыянальны аркестр, народную артыстку СССР Куляш Байсейтаву, Азербайджанскі і Адгейскі ансамблі песні і танца.

У гасці да мічан прыедуць таксама артыстка Тамара Ханум з ансамблем і спявак Міхаіл Александровіч.

# Умацоўваць творчую дысцыпліну

(На сходзе калектыва тэатра імя Янкі Купалы)

Тэатр імя Янкі Купалы на працягу мінулага сезона паставіў некалькі новых спектакляў: «Пяць жаваранкі» (новая сцэнічная рэдакцыя), «На доўгіку», «Макар Дубрава», «Прага застаецца майёй». У асноўным закончылася работа над спектаклем «Бастрычнік». Узнялася творчая актыўнасць калектыва. Умацавалі сувязі тэатра з гледачом.

Гэтымі днямі адбыўся агульны сход калектыва ў сувязі з заканчэннем сезона.

З дакладам аб выніках работы тэатра на сходзе выступіў дырэктар А. Целічан. Ён расказаў аб палепшанні творчай дзейнасці калектыва за апошні сезон, асабліва з часу прыходу ў тэатр новага галоўнага рэжысёра І. Судакіна.

Тэатр з выключным удзелам працуе над спектаклямі да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. Дасягнулі значныя поспехі ў рабоце над новай сцэнічнай рэдакцыяй спектакля «Пяць жаваранкі». Шмат энергіі было аддадзена паставіўцы спектакля «Бастрычнік» (на п'есе М. Бальшчыцова і М. Чымауралі). У працэсе работы над спектаклем узнялася творчая дысцыпліна актараў, культура работы, узабагацілі мастацкі густ моладзі. Больш арганізавана чым у мінулым сезоне, працавалі вытворчыя цэхі.

Палепшылася выхаванне маладых актывістаў. Так, у галоўных ролях п'есы «Прага застаецца майёй» выступае выключна моладзь. Моладзь была шырока паказана ў спектаклях «Апошнія», «На доўгіку» і «Макар Дубрава».

А. Целічан адзначыў, што тэатр не выканаў рэпертуарны і фінансавы планы, дапусціў бязладдзе ў арганізацыі некаторых выязных спектакляў, нізкую працоўную дысцыпліну ў калектыве. У выніку з'явіўся на асноўнай сцэне сарваўся паказ 8 спектакляў.

А. Целічан таксама пазнаёміў калектыв з планами работы тэатра насяля адначынку. Ён расказаў аб гастроях, якія мяркуюцца правесці ў Вільнісе, Каўнасе і ў абласных цэнтрах БССР.

Аб тым, як ішла работа над спектаклем «Бастрычнік», расказаў І. Судакіна. Ён заклікаў калектыв не спыняцца на дасягнутым, настаніма ўдасканальваць асобныя сцэны і вобразы спектакля, строга захоўваючы знойдзены рытм і тэмп, клапаціцца аб ансамблі.

І. Судакіна ставіў асабліва высокую задачу перад калектывам п'есы «Шчасце паэта», адзначыўшы, што гэты спектакль будзе закончаны на працягу вясны. Ужо гадоў эскізам дэкарацый і касцюмаў, над выкананнем якіх пачаўся адначынку будучы працаваць вытворчы цэх.

Вельмі складаным з'яўляецца спектакль «Гора ад розуму», падрыхтоўка якога ідзе пакуль што не ў належным тэмпе. Асабліва многа дэяўляецца працаваць над вобразамі Фамусова (артыст Г. Глебаў) і Ул. Уладзімірскі і Чацкага (артыст Б. Кудраўцаў), над авалоданнем вершам Грыбаева «Гора ад розуму» мяркуюцца паказаць гледачу ў снежні.

Чацвёртай работай, якую тэатр навінен

закончыць да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве, будзе спектакль, паставілены на новай п'есе Кандрата Крапіны на рабочую тэматыку.

І. Судакіна асабліва ўвагу ў сваім выступленні звярнуў на ўмацаванне дысцыпліны ў калектыве. Разка крытыкуемы парумальніцкай дысцыпліны (Б. Кудраўцава, К. Сявельчыка і другіх), ён заклікаў быць непрамірлівымі да недэсціпнаванасці, неэтычных паводзін асобных актараў, выхоўваць іх у высокародных традыцыях К. С. Станіслаўскага і В. І. Нёмнічова-Данчанкі, у духу высокай адказнасці перад народам за сваю дзейнасць.

Толькі той актывіст спраўдзіць довер'е народа, — сказаў І. Судакіна, — які здолее спалучыць майстарскую работу на сцэне з высокаэтычнымі асабістымі паводзінамі.

Аб большай патрабавальнасці да творчай работы гаварыў у сваім выступленні Л. Рахленка.

Спектакль павінен быць заўсёды новым для калектыва, — падкрэсліў Л. Рахленка. Толькі тады ён будзе задавальваць актараў і гледача. Неабходна дамагчыся таго, каб кожны новы спектакль быў вышэйшым этапам у жыцці калектыва ў парэўнанні з мінулай работай. Прыкладам гэтаму можа быць работа над паставіўкай п'есы «Бастрычнік».

П. Малчанаву ўнімае перад калектывам пытанне — дамагчыся такой зладжанасці і арганізаванасці ва ўсіх званнях тэатра, каб можна было зусім адмовіцца ад дзяржаўнай датацыі. Для гэтага патрэбна стварыць строгі і дакладны графік работы ўсяго калектыва, выхаваць адчуванне высокай адказнасці кожнага актывіста і майстра вытворчых цехаў за вынікі работы тэатра.

Намеснік старшын Камітэта па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР тав. Парватаў крытыкаваў дырэкцыю тэатра за слабую арганізацыю творчага працэса ў калектыве. Нельга лічыць нормальным такое становішча, казі за мінулы сезон тэатр выпусціў на высокім ідэйна-мастацкім узроўні толькі два спектаклі («Пяць жаваранкі» і «Бастрычнік»). Астатнія, на жаль, з'яўляюцца пераважна «спраждзенымі».

Я. Парватаў не згадзіўся з думкай дырэктара аб тым, што тэатр нібы не здольны ў апраўданасці з п'есам паставіць за год 8 спектакляў. Ён зусім слушна адзначыў, што калектыву мае ўсе магчымасці для поўнага ажыццяўлення свайго рэпертуарнага плана.

На сходзе выступілі актывісты Ул. Уладзімірскі і Л. Чымауралі, актывіст аркестра П. Ахраменка, І. Гурціцкі (паставіўчыца частка) і другія.

Выступленні на сходзе паказалі, што калектыв тэатра актыўна рыхтуецца да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

# Народны мастак

Да 25-годдзя з дня смерці В. Д. Паленава

Васіль Дамітравіч Паленаў займае ў гісторыі рускага жывапісу выдатнае месца. Увесь свой магучы талент мастака ён аддаў служэнню народу, услаўленню характэрна роднай прыроды.

Прыехаўшы на радзіму ў 1877 годзе пасля шасцігадовай загранічнай камандзіроўкі, мастак-патрыёт пісаў: «Многа чаго бачыў я ў чужых землях і ўсё-ж скажу, што наша плоскаўзвышша больш роднае і сімпатычнае мне, чым усе шумы Захаду».

Выключная наглядалнасць, тонкі густ, дасканалы вывучэнне прыроды знайшлі свой адбітак у заслужыўшых шырокую папулярнасць карцінах: «Бабульчы сад», «Заросшая сажалка», «Маскоўскі дворык», «Хворая» і другія. Гэтым творам уласціва глыбокае лірычнае адлюстраванне любай сэрцу мастака прыроды, тонкая перадача рускага жыцця і побыту.

У пейзажах Паленава адчуваюцца ўплыў нацыянальнай традыцыі жывапісу Саўрасава і сучаснік Паленава — Айвазскага, Васільева, Шышкіна.

Сярод твораў мастака ў інтымна-бытавым жанры значнае месца займае карціна «Хворая». Яна вызначаецца глыбокім пранікненнем ва ўнутраны свет чалавека, прыбліснае вобраза рускай жанчыны.

В. Д. Паленаў жапіў цудоўна

партрэты Анатольскага, Прахіна, Рэпіна і надзвычай блізня працаваў у галіне тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва, заваяваўшы пашану нашага народа і сусветную славу.

Творы Паленава на гэтым захадзе-еўрапейскага жыцця — «Права на» і «Арышт гугеноты» — прасякнуты ідэямі сапраўднага гуманізму; яны рэалістычныя па сваёму стылю.

Пальмяная прыхільнасць да рэалістычнага кірунку жывапісу, выкарыстанне ўплыў на мастака яго выдатнага настаўніка Чысцякова вызначылі актыўны ўдзел Паленава ў рэвалюцыйна-дэмакратычным аб'яднанні мастакоў мінулага стагоддзя — у «перасоўніцтва».

Вельмі блізня была дзейнасць мастака ў якасці прафесара Маскоўскага вучылішча жывапісу, выхаванні і зодчасна. Ён выхоўваў вядомых майстроў жывапісу Архіпава, Каровіна, Левітана і другіх.

Творчасць мастака атрымала асабліва шырокае прызнанне ў народзе пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У 1924 годзе В. Д. Паленаў быў прысвоена годніца народнага мастака.

Паленаў памёр 18 ліпеня 1927 года.

З глыбокай пашанай да творчай спадчыны таленавітага сына рускага народа адзначае сөөці народ 25-годдзе з дня яго смерці.



В. Д. Паленаў. Восень на рацэ Ака.

Беларуская Дзяржаўная «аршынная галерэя»

## Пісьмо ў рэдакцыю

## Спрытны аўтар

У газеце «Віцебскі рабочы» № 123 за гэты год надрукавалі верш Сяргея Гарунова «Наша сталь». Прачытаўшы першы, другі радок, а потым і ўвесь верш цалкам, я пераканаўся, што ён не належыць Сяргею Гарунову. Гэты верш я сустракаў і ў газеце «Чырвоная змена» ў мінулым годзе, і ў зборніку вершаў П. Праўнузы «Добрыя рабіцы». У Праўнузы ён гучыць так:

Яе майстры адмыненны варылі і ласкава лічы гаварылі, Каб мірна паслужыла чалавеку, На скрыпках — адгукнулася струной.

Лягла мастаі праз дарогі, рэкі, Звінела ў лесе электраплой...

А ў Гарунова чытаем:

Выдатны майстры яе варылі і, сточыч ля печы, гаварылі: — Каб добра ты служыла чалавеку, На скрыпках адгукнулася струной, Каб фермаі мастоў лягла праз рэкі, Звінела ў полі жыўнаю парой.

Як кажучы, спрытныя рук... Але навошта заахвоцьваць такую «спрытнасць»? Павеа ВОРАНАЎ. Віцебская вобласць.

# Сцэна—трыбуна народа

«Цяпер найбольш цікавае, — вымунана канстатаваў буржуазная газета «Франс суар», — выкальчэ карціны і п'есы, у якіх гаворыцца аб міры, напрыклад «Забароненыя гульні», «Нікра» і «Палкоўнік Фостэр прызнаў сабе вінаватым».

Што-ж прадстаўляюць сабой памянныя творы кінамастацтва і драматургіі? Фільм Рэнэ Клемаза «Забароненыя гульні» паказвае вясковых дзеячоў, якіх страцілі бядкоў у час вайны. Герэіны п'есы «Нікра» — даўчыма адной з краін Усходу, якая гіне пры бомбардзіроўцы вёскі.

Драма Анры Пішэта «Нікра» ажыўлена абмяркоўвалася ў французскай прэсе. Газета «Юманітэ», не адмаўляючы значнага гэтага спектакля ў справе барацьбы за мір, разам з тым указвала на няясныя ў п'есе аэлемэнты сімвалізма, на рысы паэзіі і на прапаганда.

П'еса Ражэ Вайяна «Палкоўнік Фостэр прызнаў сабе вінаватым» з'яўляецца выдатным узорам французскай рэалістычнай драматургіі. Упершыню на французскай сцэне паказаны новая героі — барацьбіты за мір і ішчэце саёбце народа. Гэта карэйскі камуніст Масон і смелая карэйская партызанка Лія. Складаны і значны вобраз галоўнага героя п'есы — палкоўніка Фостэра. Узніўлены ў пераважна амерыканскай культуры, ён сцэпа выконвае задані свайго начальства і робіць у Карэі рад ачышчэнняў. Сустрэча з карэйскімі патрыётамі раскрывае перад палкоўнікам усю дзікасць іго ўчышкаў, і ён поўнацэнна прызнае сваю віну. Газета «Летр Франсэз» лічыць, што гэты вобраз дапамагае зразумець псіхалогію рэвалюцыйна амерыканца.

Нягледзячы на тое, што пасля пром'еры п'есы Вайяна была забаронена, напуарнанасць яе расла. Два яе выданні разыйшліся за некалькі дзён — падзея амаль небылава ў сучаснай Францыі. Асобныя ўрыткі ў п'есы неаднаразова друкаваліся ў прагрэсіўных газетах і часопісах. Цяпер, гаворыць часопіс «Рэгар», кожны француз дзяміць з героём забароненай п'есы Вайяна. У Вельгі Новаму народнаму тэатру

ўдэлося (нягледзячы на правакацыйныя спробы белгіскай паліцыі сарваць спектаклі) паставіць гэтую п'есу. За два тыдні яна была паказана дзесяць разоў у Бруселі і пяць разоў у Льежы — увесь час з назменным поспехам. Газеты па-ведмагалі, што многія французскія грамадзяне прыязкалі ў Брусель, каб паглядзець п'есу Вайяна на сцэне.

У французскай правінцыі рад маладых перасоўных тэатральных калектываў ставіць п'есы прагрэсіўнага напрамку. Калектыв беспароўных актараў Парыжа, якім кіруе рэжысёр Клод Маргэн, паставіў п'есу, прысвечаную герэічнай барацьбе Даніэль Казановы — юнай французжанкі, расстралянай нямецкімі фашыстамі ў 1942 годзе. У маладзёжнай газеце «Авангард» Марсэль Кашэн, высокая адзінваучы гэты спектакль, пісаў: «Байскучы спектакль сцвяражае высокую мараль, уласцівую цяперашнім маладым барацьбітам — баявым таварышам Даніэль Казановы».

Асаблівым поспехам карыстаецца нядаўна паставілены тэатрам спектакль «Драма ў Тулоне» — пра непахіснага барацьбіта за мір Анры Мартэна. На працягу вяснавых і летніх месяцаў гэтага года спектакль быў паказаны 200 разоў. Асабліва цікавыя падзеі адбыліся ў сувязі з гэтай паставіўкай у дэпартаменце Ду, куды тэатр прыехаў у пачатку мая. Газета «Юманітэ» прывяціла гэтым падзеям пераг карэспандэнцый над агульным загадкавым «Бітва ў Ду».

Пасля забароны паставіўкі «Драма ў Тулоне» ў горадзе Мантэларэ тэатр пераехаў у маленькі індустрыяльны горад Бедэ-Бур. Для спектакля была арандавана сільская сядзіба, размешчаная на ўскраіне горада, поблізу ад металургічнага і тэкстыльнага заводзў Амаль усе рабочыя заводзў прысутнічалі на спектаклі.

У канцы спектакля а дэпартаменцкага дэнтра прыбыў парад паліцыі ў складзе 150 чалавек. Сядзіба, дзе адбыўся спектакль, ператварылася ў крэпасць: яна была абаранявана, і на працягу ўсёй ночы адбылася яе асада. Было некалькі ра-

нень і адзін забіты. Раіцёй заключылі «перамір'е». Паліцыя патрабавала, каб тэатр на працягу трох газаў пакінуў горад. Рабочыя настойвалі на паўтарэнні спектакля, завіўшы актывістам: «Вы будзеце іграць пад аховай рабочага народа». Паўтарэнне спектакля перайшло ў магучую дэманстрацыю з узабаваннем вызвалення Анры Мартэна і ўсіх палітычных з'яўленых.

Калі з Бедэ-Бур труп пераехала ў другі горад таг-ж дэпартаменту, там яе ўжо чакаў вялікі паліцэйскі атрад. Дзеячы актараў былі арыштаваны. У адказ на гэта адбылася вялікая дэманстрацыя працоўных горада з патрабаваннем іх вызвалення. Забаставалі некаторыя прадпрыемствы. Пад паціскам рабочых на смерць перапахаланы мар горада дамогся вызвалення арыштаваных актараў. У гэтым горадзе было дадзена тры прадстаўленні «Драмы ў Тулоне». У час апошняга спектакля паступіла паведамленне аб арышце Андрэ Стыля. Гэта выклікала магучую хваля абурэння. Пасля спектакля гледачы прайшлі на вуліцах горада з патрабаваннем вызвалення ўсіх палітычных з'яўленых.

У сталіцы дэпартаменту Ду — Безансоне было дазволена паказаць «Драму ў Тулоне» толькі адзін раз. У дзень спектакля стала вядома аб арышце Жака Дзюкло. Рэжысёр увёў паведамленне аб гэтай падзеі ў ход дзеі п'есы. Адбылася магучая палітычная дэманстрацыя ў самым тэатры, а пасля спектакля гледачы вышлі на вуліцу, дзе адбылася вялікая дэманстрацыя з патрабаваннем вызвалення Жака Дзюкло, Андрэ Стыля, Анры Мартэна і ўсіх палітычных з'яўленых.

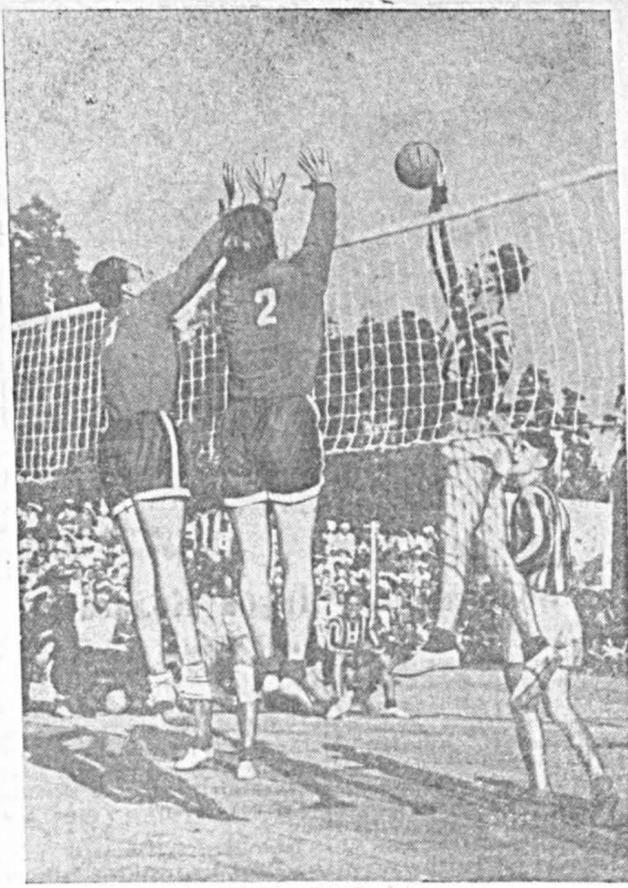
Найбольш выдатнай падзеяй у галіне прагрэсіўнага мастацтва ў апошнія дні была паставіўка народнай музычнай драмы паэта Анры Бэсіса і кампазітара Жозефа Космы «Ты ле зар», — нібы праўтвораная знаёмымі формамі традыцыйнага опернага відовішча. Маладзёжная газета «Авангард» піша: «На нашых вачах нарадзіўся новы жанр музычнага мастацтва. Гэта не опера з яе ўмоўнасцямі, гэта новы від народнай музычнай драмы, пабудаванай на матэрыяле рабочага фальклору шахцёраў Паўночнай Францыі, які паказвае даўню эпоху рэвалюцыйнай барацьбы французскага рабочага класа». Асаблівым поспехам у гледача карыстаўся ўдзельніцтва героі вядомага рамана Віктара Гюга — Жан Вальжан, Гаўрош і другія. Балет нібы анівае мінулыя рэалістычныя барацьбы французскага працоўнага і сучаснай яго барацьбой. Паводле агульных водгукаў, балет не з'яўляецца ўстаўным нумарам, а шырока анівае з развіццём дзеі на ўсёй музычнай драме.

Паставіўка народнай музычнай драмы «Той, каго ў Францыі мы больш за ўсё любім» з'яўляецца выдатнай падзеяй, іркім адказам прагрэсіўнага рэвалюцыйнага мастацтва на наступленне рэакцыі.

І. БАРЫСАЎ.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.

Рэдацыйная калегія: Заір АЗУР, Уладзімір АЛОУШКАЎ, Алесь БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНІСАЎ, Настась ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕЎ, Алісей КУЛАКОЎСКІ, Пімен ПАНЧАННА.



Адказы момант.

Фотавідэо А. Іванова.

# Кніга нарысаў аб беларускіх спартсменах

За апошнія гады на Беларусі вырас вялікі атрад вопытных спартсменаў. Асабліва вядомасць набылі беларускія лёгкаатлеты, якія ўстаівалі і замацавалі за сабою рад усесаюзных рэкордаў. Лепшыя спартсмены БССР неаднаразова ўдзельнічалі ў міжнародных сустрэчах і з часцю адстойвалі спартыўны сцяг краіны Сөөтаў.

Поспехам беларускіх спартсменаў прысвечана кніга нарысаў «У страі маціных», якая вышла нядаўна ў Дзяржвыдавецтве БССР. Кніга падрыхтавана да друку Камітэтам па справах фізкультуры і спорту пры Сөөце Міністраў БССР. У складанні кнігі ўдзельнічалі тры аўтары.

Найбольш удалым твора прызнаць нарыс Ю. Багушэвіча «Воля да перамогі», якім адкрываецца кніга. Нарыс расказвае аб праслаўленым беларускім лёгкаатлету Міхаілу Сідарэнку. Ю. Багушэвіч яра малое вобраз найбольша, працавітага сөөцкага спартсмена. Згамянаюцца малючкі спартыўнага, у якіх удзельнічаў Міхаіл Сідарэнка.

Вялікую ролю ў выхаванні спартсмена адгравывае яго настаўнік, яго трэнер. У нарысе добра паказана дружба М. Сідарэнка з вядомым трэнерам Самсёнам Івананічам Гетманцам.

Насычаны цікавымі фактамі, напісаны з веданнем справы, нарыс аб М. Сідарэнку чытаецца лёгка і надойга запамінаецца. Значна слабейшы нарыс З. Ільчэўскага

аб вядомай беларускай веласіпедысцы Валадзіме Мязьковай. У нарысе расказваецца, як Мязькова прымала ўдзел ва ўсесаюзных спартыўных і дасягнула выдатных поспехаў. Аб гэтым яркім факце спартыўнай біяграфіі дзідучыны аўтар расказвае сухімі словамі.

Аўтарам астатніх самі нарысаў з'яўляецца В. Коласава. Нарысы гэтыя напісаны па аднаму шаблону. Спачатку героі нарыса абавязкова марыць аб спорце, потым ён сустракаецца з цяжкасцямі і, парашце, у адно імгненне дасягае поспеху. Так прымітыўна і трафарэтная апісвае В. Коласава складаны шлях да спартыўнага майстарства. У нарысе аб вядомым лёгкаатлету Міхаілу Салтыкову В. Коласава абмежавалася сухім перааічэннем біяграфічных звестак, дадаўшы да іх некалькі фактаў аб спартыўных дасягненнях М. Салтыкова. Зразумела, нарыс не атрымаўся. Тое-ж можна сказаць аб нарысе, прысвечаным веласіпедысцы Надзежыце Русаловіч.

Асабліва няўдалы нарыс аб Беларускай інстытуце фізічнай культуры. Тут на некалькіх старонках — дзесяткі прозвішчаў, а тама зусім не раскрыты.

Першая кніга нарысаў аб спартсменах Беларусі не ўдалася. Да стварэння такіх кніг трэба прыцягнуць пісьменнікаў рэспублікі. Тама сөөцкага спорту павіна аніваць сваё ўвасабленне і ў беларускай літаратуры.

Я. САДОЎСКІ.

## Свята маладосці

Працоўныя нашай рэспублікі ў гэтым годзе шырока адзначаюць Усесаюзны дзень фізкультуры.

Камітэт па справах фізічнай культуры і спорту пры Сөөце Міністраў БССР разам з Міністэрствам кінематаграфіі БССР арганізавалі ў мінскіх кінаатэатры «Навіны дня» фестываль фільмаў аб спорце. За час фестывалю мінскія гледачы ўбачылі дакументальныя і мастацкія кінафільмы: «Маладосць нашай краіны», «Штрафная пляцоўка» і інш. Перад кінаансамлі чытаюцца лекцыі: «Фізічная культура ў СССР — адбытак шырокіх мас працоўных», «Сөөцкі спартсмен ў барацьбе за сусветныя рэкорды», «Марш і разалажэнне буржуазнага спорту» і інш.

## Конкурс на лепшы мастацкі твор

Рыхтуючыся да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве, Віцебскі абласны Дом народнай творчасці аб'явіў конкурс на лепшы мастацкі твор. У конкурсе прымаюць ўдзел мастакі, скульптары, рэжысёры на дрэву і косяі, інкрустатары, майстры керамікі, вышывальнічцы, ткачы і інш.

Да гэтага конкурсу рыхтуецца студыя выяўленчага мастацтва пры Доме народнай творчасці. 16 мастакоў-самавучак дна разам ў тыдзень пасля працоўнага дня прыходзяць на заняткі ў мастацкі май-

старні. Пад кіраўніцтвам выкладчыка мастацка-графічнага вучылішча С. Смералінскага яны ўдасканалюць сваё майстарства.

Мастак-самавучка Н. Гвоздзікаў працуе над кампазіцый «Першамайскія свята», Ф. Бурацкі стварае кампазіцыю «Першая лекцыя настаўніцтва», а Е. Абраменка заканчвае пісьмо кампазіцыю аб брасларонным падв'ігу Юрыя Смірнова. А працу прысвечаную тэме барацьбы народаў свету за мір, азначае М. Табакоў — архітэктар Віцебскага аблкомгаса.

## Ленінградскія актывісты ў піонэраў сталіцы

У Палацы піонэраў адбылася сустрэча актывістаў Ленінградскага драматычнага тэатра, які знаходзіцца на гастроях у Мінску, з піонэрамі і школьнікамі горада, школьнікамі Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці і выхаванцамі Глускага дзіцячага дома Бабруйскай вобласці, якія прыехалі ў сталіцу на экскурсію.

Дырэктар тэатра І. Корнеў пазнаёміў піонэраў з творчым шляхам тэатра. Лаураат Сталінскай прэміі Л. Любашэўскі расказаў аб напісанні сцэнарыя да кінафільма «А. С. Пушкін», які створаны ім разам з рэжысёрам С. Герасімавым. Актывіст выкалі асобныя сцэны з п'ес «Не было ні граша, а раптам злыты» і «Таріוף», прачыталі вершы В. Маякоўскага і К. Сіманова.